

2019/2020-ci tədris ili

RUS BÖLMƏSİ ÜÇÜN FƏNN ÜZRƏ PRAKTİK MƏŞĞƏLƏ MÖVZULARI:

1. Azərbaycan dili haqqında ümumi məlumat. Mətn: “Azərbaycan dili”
2. Dil haqqında Prezidentin Fərman və Sərəncamları: Dövlət dilinin təbliği, tətbiqi və inkişafı barədə AR Prezidentinin 18 iyun 2001-ci il, 9 avqust 2001-ci il, 2 yanvar 2003-cü il, 10 aprel 2013-cü il, 17 noyabr 2017-ci il. “Ölkəmizdə mədəniyyətlərarası dialoqda Azərbaycan dilinin rolu” mövzusunə aid məruzənin yazılması.
3. Azərbaycan dilində vurğunun növləri (heca, məntiqi, həyacanlı vurğu). Tibbi mətn: “Görkəmli oftalmoloq Zərifə Əziz qızı Əliyeva”. Tibbi terminlər üzərində iş.
4. Mürəkkəb adların və sözlərin əmələ gəlməsi və yazılışı. Tibbi mətn: “Hərəkət-dayaq aparatı”. Mənbə: İ.Q.Əmənullayev. Tibbi biliklərin əsasları. Bakı, 2016
Tibbi terminlər üzərində iş.
5. Köməkçi sözlərin yazılışı. Tibbi mətn: “Görkəmli uroloq Mirməmməd Cavadzadə”. Tibbi terminlər üzərində iş.

Görkəmli uroloq Mirməmməd Cavadzadə

Mirməmməd Cavadzadə 1927-ci ildə Lənkəran şəhərində anadan olmuşdur. 1943-cü ildə 1 №-li Lənkəran şəhər orta məktəbini, 1948-ci ildə ADTI-nin müalicə-profilaktika fakültəsini bitirmişdir. M.Cavadzadə əmək fəaliyyətinə 1948-ci ildə Astara rayonunda cərrah kimi başlamışdır. O, 1949-1950-ci illərdə Astara birləşmiş rayon poliklinikası və xəstəxanasında baş həkimin müavini, 1950-1951-ci illərdə Lənkəran şəhər xəstəxanasında cərrah kimi çalışmışdır. 1951-ci ildə II Moskva Tibb İnstitutundakı urologiya kafedrası aspiranturasında oxumuş, 1954-cü ildə "Sidik axarının daşları" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir. 1954-cü ildən 1957-ci ilə qədər Krım Tibb Institutunda assistent, sonra urologiya üzrə dosent olmaqla, Krım Vilayətinin baş uroloqu işləmişdir. 1962-ci ildə "Böyrəklərin polikistozu" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə edib. 1963-cü ildə Bakıya dəvət olunmuş və müsabiqə yolu ilə Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun urologiya və operativ nefrologiya kafedrasına müdir seçilmişdir. 1974-cü ildə görkəmli alim həmin institutun rektoru təyin olunmuş və ömrünün sonunadək bu instituta rəhbərlik edərək, qırx beş il ərzində tibb kadrlarının hazırlanması və təkmilləşdirilməsi işinə öz layiqli töhfəsini vermişdir. Doğma Azərbaycana qayıtdıqdan sonra o, yüksək səviyyəli elmi-klinik müəssisə yaratmış və bununla da müasir klinika məktəbinin və urologiya elmində yeni istiqamətin təməlini qoymuşdur. M.Cavadzadənin rəhbərliyiylə bir neçə xəstəxananın urologiya şöbələri birləşdirilmiş və respublikada urologiya və onunla əlaqədar elmlərin inkişafına təkan verilmişdir.

O, urologiyanın problemlərinə həsr edilmiş 34 monoqrafiya və dərs vəsaitinin, 700-dən artıq elmi məqalənin müəllifidir. Onun rəhbərliyi altında 17 elmlər doktoru, 73 elmlər namizədi, yüzlərlə yüksək ixtisaslı uroloq-həkim yetişmişdir. 1966-cı ildə məhz onun təşəbbüsü və iştirakı ilə Bakıda Respublika Klinik Uroloji Xəstəxana yaradılmışdır. Qısa

müddət ərzində urologiya sahəsində elmi və praktik fəaliyyətin mötəbər mərkəzinə çevrilən bu xəstəxana Azərbaycan səhiyyə sistemində xüsusi yer tutur.1964-cu ildən professor, 1967-ci ildən Azərbaycan SSR əməkdar elm xadimi, AMEA-nın həqiqi üzvü olub. M.C.Cavadzadənin elmi tədqiqatları xarici ölkələrdə geniş şöhrət tapmış.

Mirməmməd Cavad oğlu Cavadzadə respublikada ictimai xadim kimi də yaxşı tanınırdı. O, Azərbaycan Uroloqlar Cəmiyyətinin, digər ictimai birlik və qurumların sədri kimi fəaliyyət göstərmişdir.Mirməmməd Cavadzadənin xidmətləri dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, bir sıra orden və medallara layiq görülmüşdür.

Dünya şöhrətli uroloq Mirməmməd Cavadzadə 2008-ci ildə vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Respublika Kliniki Uroloji Xəstəxanasına Mirməmməd Cavadzadə adı verilmişdir .

Lüğət:

Cərrah – хирург

Sidik axarının daşları- камни мочеточников

Namizədlik dissertasiyası- кандидатская диссертация

Müdafiə etmək- защищать

Böyrəklərin polikistozu- поликистоз почек

Müsabiqə- конкурс

Töhfəsini vermək-внести вклад

Təməl-фундамент

Təkan- толчок

Təşəbbüs- инициатива

İctimai xadim- общественный деятель

6. Çoxmənalı sözlər. Tibbi mətn: “Azərbaycanda əczaçılığın inkişafı”. Mənbə: Mollazadə S.M., Hüseynova M.S., Məhərrəmov X.İ., Pənahova F.T. Rus qruplarında Azərbaycan dili dərsləri. Bakı-2002, s.7-9). Mətn üzərində iş.

Azərbaycanda əczaçılığın inkişafı

Əczaçılıq hər növ dərman və müalicə profilaktika vasitələrinin alınması, emalı, yoxlanılması, saxlanması, hazırlanması və buraxılması məsələləri ilə məşğul olan elm və bilik kompleksidir.

XX əsrin əvvələrində Azərbaycan xalq təbabətində bitki, heyvan və mineral mənşəli maddələrdən istifadə edilirdi.

Bu dövrdə həkimlərin çoxu bilavasitə əczaçılıqla məşğul olmur, ancaq resept yazıb xəstəni əttar dükənina göndərirdilər. Əttar dükənlərində dərman satmaqla yanaşı xalq təbabətində işləyən dərman bitkilərinin toplanması, qurudulması, saxlanması işləri ilə məşğul olurdular. Bu əttar dükənləri xırda şərq apteklərini və qismən də vaxtı ilə Rusiyada mövcud olan yaşıl ot dükənini xatırladırdı. Azərbaycanın bir çox yerlərində əttar dükənləri mövcud idi. Bu isə Azərbaycanın dərman sərvətlərinin öyrədilməsində əhəmiyyətli başlanğıc hesab oluna bilərdi.

XIX əsrin axırlarında əczaçılığın inkişafı artıq hiss olunurdu. Azərbaycanın bir sıra qəza və quberniyalarında apteklər açıldı. Sonrakı illərdə də apteklərin sayı durmadan artmaqla yüksək keyfiyyətli dərmanlar hazırlanırdı. Müəyyən edilmişdir ki, Azərbaycan ən zəngin dərman sərvətinə malikdir. Respublikamızın ərazisində bitki, heyvan, mineral və üzvi maddə mənşəli dərman xammalının çoxlu ehtiyatı aşkara çıxarılmışdır. Azərbaycan bir sıra dərman xammalı ilə dünyada görkəmli yer tutur. Məsələn, müxtəlif xəstəliklərin müalicəsində ən faydalı dərman kimi işlədilən naftalan və onun müxtəlif preparatları ancaq Azərbaycanda hazırlanır.

Müstəqil Respublikamızda əczaçılığın inkişafında professorlardan R.Q.Əliyevin, İ.A.Dəmirovun, H.M.Əliyevin, Y.B.Kərimovun, M.N.Vəliyevanın, dos.A.İ.Rüstəmovun və başqalarının böyük əməyi olmuş və olmaqdadır.

Lüğət:

Əttar dükanı – парфюмерный магазин

Qismən - постепенно

Mənşə - происхождение, источник, начало

Sərvət –богатство

Maddə - вещество

Toplanmaq – собираться, складываться, копиться

Qurudulmaq –быть высушенным, сушиться, подвергаться сушке

Saxlanmaq- храниться, сохраняться, беречься

Xammal-сырье, сырой материал

Aşkara çıxarmaq- обнаружить, выявлять

7.Sinonimlər. Antonimlər. Omonimlər. Tibbi mətn: “Görkəmli cərrah, ictimai və dövlət xadimi Mustafa Topçubaşov”. Tibbi terminlər üzərində iş.

Görkəmli cərrah, ictimai və dövlət xadimi Mustafa Topçubaşov

Görkəmli cərrah-alim ictimai və dövlət xadimi Mustafa bəy Ağabəy oğlu Topçubaşov 1895-ci ildə Qərbi Azərbaycanın Göygümbəd kəndində anadan olmuşdur.

M.A.Topçubaşov 1904-cü ildə ibtidai təhsilini başa vurub gimnaziyaya daxil olmuş və 1914-cü ildə gimnaziyanı bitirdikdən sonra Mustafa bəy Kiyevdə Tibb Universitetinin tibb fakültəsinə qəbul olunmuşdur. 1919-cu ildə təhsilini başa vuran gənc həkim Naxçıvan və Bakı xəstəxanalarında cərrahlıq etmiş, 1920-1923-cü illərdə Bakı Universitetinin tibb fakültəsinin cərrahlıq klinikasında ordinator, 1923-1930-cu illərdə fakültə cərrahlığı klinikasında assistent işləmişdir. 1930-cu ildə “Malyariya mənşəli splenomeqaliyanın klinikası, patologiyası və cərrahi müalicəsi” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş və Azərbaycan Tibb Universitetinin cərrahiyyə kafedrasının müdiri seçilərək ömrünün sonuna qədər həmin vəzifəni şərəflə yerinə yetirmişdir.

Mustafa bəy Topçubaşov 1937-ci ildə dünya anesteziologiya elmi tarixində ilk dəfə olaraq orijinal keyitmə üsulunu – inyeksion efir-yağ narkozunu – analgeziya üsulunu kəşf etmiş, bu metod sadəliyinə, hazırlanma və tətbiq texnikasının asanlıqına, inhalyasion narkoz

zamanı rast gəlinən bir sıra mənfi halların (dərın narkoz yuxusu, qanda narkotik maddələrin yüksək konsentrasiyada toplanması və s.) aradan qaldırılmasına imkan verdiyinə görə geniş tətbiq edilmişdir. Efir-yağ qarışığı inyeksiyaları həm də öddəşi xəstəliyinin sancıları, travmatik şok, tetanüs, qıcolma hallarında, müalicə və doğuş zamanı ağrısızlaşdırma vasitəsi kimi istifadə edilirdi.

Böyük Vətən müharibəsində professor Mustafa bəy Topçubaşovun əməyi yüksək qiymətləndirilmiş, o, “Qızıl Ulduz” ordeni, “Qafqazın müdafiəsinə görə”, “Almaniya üzərində qələbəyə görə”, “1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində rəşadətli əməyə görə” medalları ilə təltif olunmuşdur.

1947-1949-cu illərdə M.Topçubaşov Eksperimental Tibb İnstitutuna rəhbərlik etmişdir. 1951-ci ildən həyatının sonuna qədər Azərbaycan EA prezidentinin müavini vəzifəsində işləmişdir. O, 62 illik əmək fəaliyyəti dövründə 100 minə yaxın uğurlu cərrahiyyə əməliyyatı aparmışdır. M.Topçubaşov gərgin elmi və praktik fəaliyyətlə yanaşı, tibb kadrlarının hazırlanması sahəsində də böyük işlər görmüşdür. Onun rəhbərliyi altında 35 namizədlik və doktorluq dissertasiyası müdafiə olunub.

Görkəmli alim 200-dən artıq elmi işin, o cümlədən 5 cildlik «Xüsusi cərrahiyyə» əsərinin, 7 monoqrafiyanın, kəşf və ixtiraların müəllifi olmuş, onun məsləhətçiliyi və rəhbərliyi altında 8 doktorluq və 16 namizədlik dissertasiyası müdafiə edilmişdir. Azərbaycanda tibb təhsili və səhiyyənin təşkilatçısı, respublikada cərrahlıq elmi məktəbinin banilərindən biri, Azərbaycan SSR EA akademiki, Bolqarıstan Xalq Respublikası EA-nın müxbir üzvü, SSRİ Tibb EA akademiki, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, Azərbaycan SSR əməkdar elm xadimi, Azərbaycan SSR EA vitse-prezidenti Mustafa bəy Topçubaşov 1981-ci ildə Bakı şəhərində vəfat edib, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Lüğət:

Qərbi Azərbaycan – Западный Азербайджан

Şərəflə- с гордостью, с достоинством, с честью

Keyitmə üsulu- метод обезболивания, способ анестезирования

Kəşf etmək – открыть, обнаружить

Rəşadətli- храбрый

İxtira – изобретение

Bani- основатель, основоположник

Müxbir üzvü- член-корреспондент

Mənşə- происхождение, начало, источник

8. Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatından məsəllər: “Çünki oldun dəyirmançı çağır gəlsin dən, Köroğlu” “Ağı qaradan seçmək”, “Əti sənin, sümüyü mənim”, “Alnına yazılıb”, “Amerika açma” və s.

Verilmiş məsəllərin mənasının izahı. Nitqi zənginləşdirmək məqsədilə frazeoloji birləşmələr, atalar sözü, məsəllərdən istifadə edilməsi.

Frazeoloji birləşmələr və onların leksik xüsusiyyətləri. Mənbə: S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov.Nitq mədəniyyəti, Dərslik. Bakı-2011, s.90-97)

“Çünki oldun dəyirmançı çağır gəlsin dən, Köroğlu”

Mənası: Adamlar taleyin hökmü ilə qeyri-adi, xoşagəlməz vəziyyətə düşdükdə bu ifadəni işlədirlər.

“Əti sənin, sümüüyü mənim”

Mənası: Sənin ixtiyarına verirəm, bütövlükdə sənə tapşırıram

Aşağıda verilən məsələlərin izahını verin:

“Ağı qaradan seçmək”

“Alnına yazılıb”

“Amerika açma”

“Başına kül tökmək”

“Birlikdə bir pud duz yemək”

9. Tibbi mətnin Azərbaycan dilinə tərcüməsi: «Исследование больного». Lüğətdən istifadə etməklə mətndə tanış olmayan sözlərin tapılması, leksik mənasının müəyyənləşdirilməsi, söz və ifadələrin mənasının kontekstə uyğun izah edilməsi. Mətn üzrə qrammatik tapşırıqlar.

Исследование больного

Начинают внешнее исследование больного с осмотра. При этом должны сочетаться внимательность и наблюдательность; нужно уметь быстро подмечать и улавливать изменения в той или иной области.

При осмотре больного должно быть хорошее освещение: при плохом освещении трудно различить желтушную окраску кожи, красноту, пигментацию.

Осмотром определяют тип дыхания (грудной, брюшной), нарушения дыхания, ограничение подвижности грудной клетки, которое наблюдается при переломах ребер, плевритах, повреждении внутренних органов.

При осмотре живота прежде всего обращают внимание на его конфигурацию. После сбора анамнеза и осмотра больного производят ощупывание живота. Для получения максимального количества данных необходимо освоить известные правила и приемы пальпации. Пальпация дает возможность установить наличие боли, ее локализацию и интенсивность, степень напряжения мышц над пораженной областью, местное повышение или понижение температуры, наличие какого-либо патологического образования, локализацию, величину и форму новообразования.

Для определения границ различных органов, определения наличия жидкости в полостях, степени вздутия кишечника и т.д. применяют перкуссию.

При исследовании больных широко применяется аускультация. Таковы основные приемы и методы внешнего исследования больного.

Lügət:

Исследование- müayinə

Внешнее- xarici

Наблюдательность- müşahidə

Осмотр- müayinə, baxış

Желтушная –sarımtıl

Краснота- qızartı

Тип дыхания- tənəffüsün növü

Ограничение- məhdudiyuət

Повреждение-zədələnmə

Степень напряжения- gərqinliyin dərəcəsi

Патологическое образование- patoloji törəmə

Жидкость –maye

Степень вздутия кишечника-bağırsağın körmə dərəcəsi

10. Kollokvium qəbulu – 2 s.

11. Tibbi terminlərin yaradılması. Terminoloji sistemini təşkil edən morfemlər. Mənalı morfemlərin təhlili. Tibbi mətn: “Vitaminlər”. Mənbə: Z.Avilova, E.Quliyeva, F.Pənahova, X.Məhərrəmov. Rus qruplarında Azərbaycan dili. Bakı-2008, 208 s, s.132

Vitaminlər

Qida məhsullarında elə maddələr vardır ki, onları nə zülallara, nə yağlara, nə də karbohidratlara aid etmək olar. Az miqdarlarda həyat üçün zəruri olan bu maddələr “vitamin”lər adı almışdır (“*vita*”-latınca *həyat* deməkdir).

Hal-hazırda vitamin xassəli onlarla müxtəlif maddə məlumdur. Bütün vitaminlər iki böyük qrupa ayrılır: yağda və suda həll olan vitaminlər. Yağda həll olan vitaminlərə A, D, E və K vitaminləri aiddir. Suda həll olan vitaminlərə isə B qrupu vitaminləri, RR vitamini və C vitamini aiddir.

Vitaminlər başlıca olaraq bitkilərdə və mikroorqanizmlərdə hasil edilir. Heyvan orqanizmlərinin toxumalarında, heyvan məhsullarında (ət, süd, yumurta) müxtəlif miqdarlarda tapılır. Həyat proseslərinin tənzimləyiciləri kimi təsir göstərir. Orqanizmdə qeyri-fəal haldan fəal hala çevrilirlər. İnsan orqanizmi, əsasən vitaminləri hasil etmək qabiliyyətinə malik deyil. Əvəzolunmayan aminturşuları kimi onlar insan orqanizminə

xaricdən daxil olmalıdır. İna görə də insanın qidasında az miqdarda da olsa müxtəlif vitaminlər olmalıdır. İnsan orqanizmi bütün il ərzində vitaminlərə ehtiyac duyur. Orqanizm müəyyən qədər vitamin ehtiyatına malikdir. Onda vitaminlərin bəzi sələfləri də ehtiyat şəklində qala bilər. Ona görə də müəyyən zaman ərzində qidada vitamin çatışmazlığı zamanı orqanizmin normal fəaliyyəti pozulmaya bilər. Vitamin çatışmazlığının nəticələri adətən bir neçə həftədən və ya aydan sonra təzahür edir. Avitaminoz və ya vitamin çatışmazlığı ağır xəstəliklərə səbəb olur. Əgər qida heyvanı mənşəli məhsullarla zəngin deyilsə, orqanizm A və D vitaminlərinin çatışmazlığından zərər çəkir, lakin bu vitaminlər təzə meyvə və tərəvəzdə də olur, ona görə də gündəlik qidaları bu məhsullarla zənginləşdirməklə həmin vitaminlərin çatışmazlığını aradan qaldırmaq olar. Deyilənlər C və B qrupu vitaminlərə də aiddir. Beləliklə, insanlar öz qidalarının müxtəlifliyinə nail olmaqla kifayət qədər rəngarəng vitaminlərin daxil olmasını təmin edə bilərlər. Lakin insan uzun müddət eyni cür qida ilə, özü də başlıca olaraq taxıl məhsullarından hazırlanmış qidalarla və yaxud zülal və yağ az olan məhsullarla qidalanırsa, bu zaman kəskin avitaminozlar baş verə bilər.

B1 vitamini (tiamin) orqanizmdə karbohidrat mübadiləsinin tənzipinə müsbət təsir göstərir, sinir sisteminin fəaliyyəti, bağırsaqların sekretor, hərəkəti və sorulma funksiyaları üçün zəruridir. RR vitamini çatışmadıqda sinir sistemində, dəridə pozğunluqlar əmələ gəlir, pellaqra xəstəliyi inkişaf edir. B12 vitamini nuklein turşuları mübadiləsinə tənzipləyici təsir göstərir. Onun çatışmazlığı zamanı eritropoez prosesi pozulur. C vitaminin çatışmazlığı nəticəsində skorbut və ya sinqa xəstəliyi meydana gəlir. A vitamini çatışmadıqda gözün görmə qabiliyyəti pozulur. K vitamini qanın lax

Lüğət:

Qida məhsulları –пищевые продукты

Həyat üçün zəruri olan maddələr- важные для жизни вещества

Vitamin xassəli maddə-вещества, имеющие природу витаминов

Yağda və suda həll olan – растворимые в жире и в воде

Bitkilərdə və mikroorqanizmlərdə hasil edilir-образуются(синтезируются) в растениях и в микроорганизмах

Həyat proseslərinin tənzipləyiciləri-регуляторы жизненных процессов

Qeyri-fəal haldan fəal hala çevirmə-превращение из неактивного в активное состояние

Xaricdən daxil olmaq- поступать в организм извне

Vitamin ehtiyatına malikdir- имеет запас витаминов

Vitamin çatışmazlığı zamanı- во время авитаминоза (недостатка витаминов)

Taxıl məhsullarından hazırlanmış qidalar- пища, изготовленная из зерновых продуктов

Bağırsaqların sekretor, hərəkəti və sorulma funksiyaları-секреторные, двигательные и рассасывающие функции кишечника

Sinir sisteminin fəaliyyəti – деятельность нервной системы

nuklein turşuları mübadiləsi- обмен нуклеиновых кислот

gözün görmə qabiliyyəti- зрительная способность

12. Abreviaturlar (S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov.Nitq mədəniyyəti. Dərslik. Bakı-2011, s.61-62). Reseptura. Reseptin yazılma qaydası Mənbə: Mollazadə S.M., Hüseynova M.S., Məhərrəmovə X.İ., Pənahova F.T. Rus qruplarında Azərbaycan dili dərsləri. Bakı-2002, s.17.

Reseptin yazılma qaydası

Məşhur farmakoloqlardan prof.L.Koberet resept haqqında aşağıdakı həyati sözləri yazmışdır: “Bu kiçik kağız nə qədər boş şey olsa da, o, üç şəxsin – xəstənin, həkimin və əczaçının bədbəxtliyinə səbəb ola bilər”.

Dərman maddələrinin yazılması, hazırlanması və buraxılmasından bəhs edən elmə *reseptura* deyilir.

Eramızdan 3000 il əvvəl qədim misirlilərin resepturası var idi. Reseptura elmini yunanlar və romalılar ərəblərdən qəbul etmişlər. Orta əsrlərdən başlayaraq reseptura elmi sürətlə inkişaf edir və o vaxta qədər olan məlumatlar toplanaraq müəyyən sistemə salınır.

Reseptlərin səliqəli yazılması qaydası ilk dəfə XV əsrdə Almaniyada tətbiq edilmişdir.Müasir reseptura öz xüsusiyyətlərinə görə iki hissəyə bölünür:

1. Elmi həkim resepturası
2. Əczaçılıq resepturası

Həkim resepturası dərman maddələrinin yazılma qaydalarını öyrədir. Əczaçılıq resepturası isə dərmanların texnologiyasından və onların hazırlanma üsullarından bəhs edir.

Həkimin dərman maddələrinin xəstəyə verilməsi, dozası və qəbul qaydası haqda aptekə yazılı müraciəti *resept* adlanır.

Resept sözü latın sözü olub “qəbul et” mənasını bildirir.

Resept hüquqi sənəddir, həkimin reseptdə yazdığı dərmandan zəhərlənmə və ya ölüm hadisəsi törəndiyi zaman həkim məhkəmə məsuliyyətinə cəlb edilir, həmçinin aptek işçisi də həmin hadisədə müqəssir sayılır.

-Reseptin yazıldığı kağız standart blankdan ibarət olmalıdır.

-Reseptdə dərmanların adı latın dilində, onların işlənmə qaydası isə yerli əhalinin başa düşdüyü dildə yazılmalıdır.

-Reseptdə dərmanların adı yiyəlik halında, onların miqdarı isə təsirlik halında yazılır.

-Reseptdə hər bir dərmanın adı yeni sətirdən başlanaraq tam şəkildə yazılmalıdır.

-Reseptdə dərmanların işlədilmə üsulları aydın və açıq göstərməlidir.

Lüğət:

Tibb müəssisəsi- медицинское учреждение

Zəhərli maddə - ядовитое вещество

Müqəssir – виноватый

Təsiredici maddələr- воздействующие вещества

Məsuliyyət – ответственность

Tətbiq etmək – применять

Bədbəxtlik – несчастье

Xüsusiyyət – свойство
Hüquqi sənəd – юридический документ
İşlədilmə üsulları – способы применения

13.Azərbaycan ədəbi dilin normaları.Fonetik norma. Orfoepiya qaydaları. Mənbə: Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti. Bakı, 2013; S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov. Nitq mədəniyyəti. Dərslik. Bakı-2011, s.44-47. Tibbi mətn: “Musiqi ilə terapiya-müalicə”. Mətn üzərində iş.

Musiqi ilə terapiya-müalicə

Biz hamımız çox gözəl bilirik ki, musiqi həm əhvalımızı yaxşılaşdırır, yaxud da pisləşdirə bilər. Alimlər sübut etmişlər ki, musiqinin insana göstərdiyi təsir bizim təsəvvür etdiyimizdən daha artıqdır. Hər kəsin musiqi zövqü və seçimi fərqlidir: kimsə klassik musiqi dinləyərək mürgüləməyi, kimisi isə yuxusunu dağıtmaq üçün hard rocka qulaq asmağı sevir. Buna baxmayaraq, müxtəlif mahnıların insanın fiziki və əqli vəziyyətinə necə təsir etdiyi elmi qanunlarla müəyyənləşdirilib.

Müxtəlif üslublu mahnılar insanların emosional və hətta fiziki sağlamlığına müxtəlif cür təsir edə bilər. Musiqinin insana göstərdiyi təsir ilk növbədə onun psixo-emosional xarakterli olması ilə izah olunur. Əgər musiqi bu vəziyyətlə harmoniya təşkil edərsə bu insana müsbət təsir göstərə bilər. Yox əgər harmoniya yoxdursa, bu zaman musiqinin insana mənfi təsirləri müşahidə olunacaq. Həmçinin mütəxəssislər bildirirlər ki, tək musiqinin üslubu deyil, onun ritm və tonallığı, hansı musiqi alətində ifa olunması da mühüm haldır. Hər bir musiqi alətinin səsi insanın orqanizminə müəyyən bir təsir göstərir. Simli alətlər: gitara, arfa, skripka, violençel – ürək və qan-damar sisteminin işini normallaşdırır. Həmçinin bu musiqi alətlərindən ibarət bir musiqi səsləndikdə insanda mərhəmət, fədakarlıq hissi yaranır. Nəfəsli alətlər tənəffüs sisteminin fəaliyyətinə kömək etməklə, ağciyərləri və bronxları təmizləyir. Bununla yanaşı qan dövranına da müsbət təsir göstərir. Zərb alətləri isə öz növbəsində, ürək ritminin bərpa edilməsinə, qan dövranı sisteminə və qaraciyərə müsbət təsir göstərir.

İstənilən musiqi əzələlərdəki yorğunluğu aparır və hərəkət qabiliyyətini artırır. Məlumatın aydın və konkret olaraq qəbul edilməsini təmin edir. Musiqinin insana təsirini araşdıran alimlər klassik musiqinin insana möcüzəvi təsirini müəyyən etmişlər. Burada daha çox Motsart, Vivaldi, Qriq, Bethoven, Şubert, Şuman, Çaykovski kimi bəstəkarların əsərləri vurğulanmışdır. Bundan başqa, klassik musiqi həm də revmatizm xəstəliyinin dərmanı hesab olunur. Alimlər müəyyən etmişlər ki, klassik musiqi dinləyən xəstələr digər xəstələrə nisbətən daha tez sağalmışlar. İnsana müsbət təsir edən musiqilərdən biri də milli musiqilərdir. Etnik musiqilər rahatlaşmağa və dincəlməyə kömək edirlər. İnsanı öz tarixi köklərinə qaytaran milli musiqi insanda enerji mənbələrinin aktivləşməsinə səbəb olur.

Lüğət:

Əhval – самочувствие, настроение, состояние здоровья
Zövq – вкус
Seçim - выбор
Mürğüləmək- дремать, вздремнуть, забыться
Müşahidə - наблюдение
İfa olunması- исполнение
Simli alətlər –струнные инструменты
Mərhəmət- милосердие, великодушие, доброта, жалость
Fədalarlıq- самоотверженность, самопожертвование
Nəfəsli alətlər-духовые инструменты
Zərb alətləri – ударные инструменты
Möcüzə – чудо
Hərəkət qabiliyyəti-способность двигаться
Milli musiqi- национальная мелодия

14. Leksik norma. Mənbə: S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov.Nitq mədəniyyəti, s.81-90.

Tibbi mətn: “ Tənəffüs sistemi”. Mənbə: İ.Q.Əmənullayev. Tibbi biliklərin əsasları. Bakı, 2016, s.10. Tibbi terminlər üzərində iş.

Tənəffüs sistemi

Tənəffüs sistemi- orqanizmə oksigenin daxil olması və karbon qazının xaric olması proseslərini təmin edir. Tənəffüs üzvlərinə burun boşluğu, udlaq, qırtlaq, traxea, bronxlar və ağciyərlər aiddir. Bunlar havanın sirkulyasiyasını və qazlar mübadiləsini təmin edir. Burun arakəsməsi sümük və qığırdaq hissələrdən ibarətdir. Burun boşluğunda 3 burun keçəcəyi ayırd olunur. Qırtlaq havanın udlaqdan traxeyaya keçməsinə, həmçinin ağız boşluğu ilə birlikdə səsin və nitqin əmələ gəlmə prosesinə xidmət edir. Qırtlaq tək üzvdür, divarları isə tək və cüt qığırdaqlardan təşkil olunub. Nəfəs borusu 9-11 sm. Uzunluqda və 7-18 mm.diametrində üzv olub iki baş bronxa bölünür. Ağciyərlərdə bronxlar şaxələnərək bronxial ağacı təşkil edirlər. Bronx şaxələrinin sonunda kiçik ağciyər qovucucuları – alveollar yerləşir. Ağciyərlərin üzəri qısa ilə - ağciyər plevrası ilə örtülmüşdür ki, bu da divararalığı plevrasına keçərək döş qəfəsinin divarını daxildən örtür. Plevra yarığı arasında plevral maye olur ki, bu da tənəffüs hərəkətləri zamanı plevranın sürtülməsini asanlaşdırır. Bir nəfəsalma zamanı ağciyərlərə daxil olan havanın həcmi təqribən 500 sm.kub olub, tənəffüs həcmi adlanır. Tənəffüs hərəkətləri tənəffüs əzələlərinin ritmik yığılması nəticəsində yaranaraq nəfəsalma və nəfəsverməni əmələ gətirir.

Nəfəsalma zamanı qabırğaarası əzələlər qabırğaları qaldırır, diafraqma yığılır və nəticədə ağciyərlər genişlənərək sakit nəfəsalma baş verir. Nəfəsvermə zamanı isə qabırğaarası əzələlər və diafraqma boşalır, qabırğalar aşağı düşür, ağciyərlər yığılaraq hava ağciyərlərdən qovulur və sakit nəfəsvermə baş verir.

Lügət:

Tənəffüs sistemi- дыхательная система
Təmin etmək- обеспечивать
Xaric olması- выделение
Mübadilə - обмен
Burun boşluğu –носовая полость
Qırtlaq –гортань
Udlaq – глотка
Qığırdaq –хрящ, хрящевой
Burun arakəsməsi- носовая перегородка
Burun keçəcəyi- носовые пути
Şaxələnmək- ветвиться, разветвляться
Bronx şahələri- бронхиальные ветви
Plevra yarığı-плевральный разрез
Ağciyər qovucuları- альвеолы, пузырьки
Nəfəs borusu- дыхательное горло
Qovşaq- соединение
Sürtülmə - трение
Tənəffüs həcmi- дыхательная масса
Divararalığı plevra- средостение, обособленная часть грудной клетки,
средостенная плевра
Nəfəsalma- вдох
Nəfəsvermə- выдох
Yığılma –сокращение

15. Qrammatik norma. Mənbə: S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov. Nitq mədəniyyəti. Dərslik. Bakı-2011, s.139-144

Tibbi mətn: “Antibiotiklər haqqında ən vacib məlumatlar”. Tibbi terminlər üzərində iş.

Antibiotiklər haqqında ən vacib məlumatlar

Antibiotiklər – mikrobların inkişafını dayandıran və ya onları məhv edən kimyəvi maddələrdir. “Antibiotik” – yunan sözü olub mənası: **anti**-“qarşı”, **bios** isə “həyat” deməkdir. Antibiotiklər aşkar edilənə qədər infeksiyon xəstəliklər milyonlarla insanın ölümünün əsas səbəbi idi. İlk antibiotik olan **penisillin** 1929-cu ildə Şotlandiyalı bakterioloq Aleksander Fleming tərəfindən kəşf edilmişdir. O, təsadüfən stafilocokların inkişafını dayandıran penisillin adlı kif göbələyini aşkar etmişdir. Bu, XX əsrin ən böyük kəşfi, tibbdə isə həqiqi bir inqilaba səbəb oldu. Daha sonra 1940-cı ildə İngiltərədə penisillin antibiotiki təmiz şəkildə alınmışdır.

Hazırda dünyada təxminən 200 növ antibiotik hazırlanmışdır. Nə üçün bu qədər çox? Məsələ ondadır ki, mikroblar da özlərini antibiotiklərin hücumundan qorumaq üçün – bəziləri onlara qarşı davamlılıq yaradır, digərləri isə antibiotikin özünü parçalayan ferment hazırlayır və s. Daima bir-biri ilə cütləşən bu mikroblar antibiotiklərə qarşı davamlılığı bir növdən digərinə də ötürürlər! Məhz buna görə alimlər daim yeni növ antibiotiklər hazırlamağa məcbur olurlar.

Antibiotiklərin bu qədər yayılması fonunda, insanlar onlar haqqında çox az məlumata malikdirlər, antibiotiklərə olan münasibətə görə cəmiyyətdə iki əks mövqe mövcuddur. İnsanların bir qismi onları xeyli təhlükəli, digərləri isə, əksinə antibiotikləri “bütün xəstəliklərdən” müalicə olunmaq vasitəsi kimi qəbul edirlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, antibiotiklər yalnız infeksiyon xəstəliklərin törədicisi olan bakteriyalara qarşı effektiv hesab olunur!

Antibiotiklər olmadan pnevmoniyayı, anginanı, haymoriti, otiti, sepsis və müxtəlif bakteriyalar tərəfindən törədilən digər xəstəlikləri müalicə etmək mümkün deyil. Bu xəstəliklər zamanı antibiotiklərin qəbul edilməsindən imtina edilməsi ağır fəsadların baş verməsi, bəzi hallarda isə (məsələn, sepsis zamanı) ölümlə də nəticələnə bilər. Məsələn, vaxtında antibiotiklərin tətbiq edilməsi ilə müalicə olunmayan anginalar, sonradan ürəyin (revmatizm, miokardit) və ya böyrəklərin (qlomerulonefrit) zədələnməsi ilə nəticələnə bilər.

Antibiotik, həkim tərəfindən yalnız son halda - xəstəliyi digər üsullarla effektiv və tam şəkildə müalicə etmək mümkün olmadıqda təyin edilir. Antibiotiklər universal deyillər. Onların hər biri yalnız, ona həssas olan mikroorqanizmlərə təsir edə bilər. Əksər hallarda vəziyyətinin yaxşılaşdığını, temperaturun normaya endiyini və digər yaxşılaşma əlamətlərini görəndə bir çox xəstələr, öz orqanizmlərinə əlavə “ziyan” vurmamaq üçün, həkimlə məsləhətləşmədən müstəqil şəkildə antibiotiklərin qəbulunu “dayandırırırlar”. **Bu böyük səhvdir!** Sona qədər müalicə olunmayan xəstəlik xroniki formaya keçə bilər, ürək, böyrəklər və digər orqanlara müxtəlif fəsadlar verə bilər. Digər tərəfdən, xəstəliyi tam müalicə etmədikdə, təyin olunan antibiotikin təsirindən xəstəliyi törədən mikrobların heç də hamısı məhv olmayacaq. Onların sağ qalan hissəsi, bu antibiotikə qarşı uyğunlaşaraq, ona qarşı davamlılıq əldə etmiş olacaqlar. Növbəti dəfə xəstəyə bu antibiotikin təkrar olaraq təyin edilməsi zamanı isə müalicənin də heç bir effekti olmayacaq.

Beləliklə, antibiotik təyin edildiyi halda, dərmanın qəbul vaxtları, dozası və qəbul müddəti barədə həkim məsləhətinə dəqiqliklə əməl etmək lazımdır.

Lüğət:

Kif göbələyi – плесневые грибы

Kəşf – открытие

Davamlılıq – стойкость

Parçalayan – расщепляющий

Əks mövqe – противоречие, противоположное мнение

Törədici – возбудитель

Otit – воспаление среднего уха

Törədilən- вызванный, образованный

Fəsad – последствие

Tətbiq edilmə - применение

Zədələnmə - повреждение
Həssas olan - чувствительный
Uyğunluq-соответствие, совместимость
Əlamət – признак

16. Cümlə tiplərinin üslubi imkanları:nəqli, sual cümlələri.

Mənbə: S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov.Nitq mədəniyyəti. Dərslik. Bakı-2011, s.160-167

Tibbi mətn: “ Həzm sistemi”. Mənbə: İ.Q.Əmənullayev. Tibbi biliklərin əsasları. Bakı, 2016, s.13. Tibbi terminlər üzərində iş.

Həzm sistemi

Həzm sistemi həzm kanalı və axacaqları ona birləşən həzm vəzilərindən ibarətdir. Bu vəzilərə ağız suyu, mədə, bağırsağ, mədəaltı vəzi və qaraciyər aiddir. Həzm kanalının uzunluğu insanda təqribən 8-10 metrdir və aşağıdakı şöbələrə bölünür: ağız boşluğu, udlaq, qida borusu, mədə, nazik və yoğun bağırsaqlar, düz bağırsağ.

Ağız boşluğunda qida dişlər vasitəsilə çeynəməklə xırdalanır. Ağız suyunun tərkibində olan fermentlərin təsirindən karbohidratlar başlanğıc kimyəvi təsirə məruz qalır. Əzələlərin yığılması nəticəsində qida udlağa, oradan da qida borusuna ötürülür. Qida borusunun divarının dalğavari yığılması nəticəsində bura düşmüş qida mədəyə doğru hərəkət edir.

Mədə həzm kanalının ən geniş hissəsi olub həcmi 2-3 litrə yaxındır. Onun selikli qişasında 14 milyona yaxın mədə şirəsi ifraz edən vəzilər vardır.

Qaraciyər insan orqanizminin ən böyük vəzsidir. O qarın boşluğunun sağ tərəfində yerləşərək müxtəlif funksiyalar yerinə yetirir. Qaraciyərdə qana daxil olmuş kiçik molekullu zəhərli maddələr zərərsizləşir və fasiləsiz öd hazırlanır. Öd ödə kisəsinə yığılır, oradan 12-barmaq bağırsağa tökülərək həzm prosesini davam etdirir.

Mədəaltı vəzi tərkibi qidanı parçalamaq qabiliyyətinə malik fermentlərdən ibarət olan həzm şirəsini 12-barmaq bağırsağa ifraz edir.

Nazik bağırsağın uzunluğu 5-6 metr olub qarın boşluğunda çoxlu ilgəklər əmələ gətirir. Onun selikli qişası bağırsağ şirəsi ifraz edən çoxlu vəzilərə malikdir. Buradan amin turşuları, qlükoza, vitaminlər və mineral maddələr məhlul şəklində qana sorulurlar.

Yoğun bağırsağ 1.5 metr uzunluğunda olub, üç hissəyə bölünür: kor bağırsağ, çəmbər və düz bağırsağ. Zahiri forması uzun konusa bənzəyir. Nazik bağırsağın yoğun bağırsağa keçdiyi yerdə torbayabənzər kor bağırsağ yerləşir. Orqanizmdə həzm olunmayan qida qalıqları yoğun bağırsağa toplanır. Burada qidanın həzm olunmayan hissəsi tədricən susuzlaşdırılır və düz bağırsağ vasitəsilə xaric olur. Yoğun bağırsaqda mikroorqanizmlər olur. Mikroorqanizmlərin içərisində bağırsağ çöpləri üstünlük təşkil edir.

Lügət:

Həzm kanalı- пищеварительный тракт (канал)

Axacaqlar- протоки

Həzm vəziləri-пищеварительные железы
Mədəaltı vəzi-поджелудочная железа
Udlaq -глотка
Kimyəvi təsirə məruz qalmaq-подвергаться химическому воздействию
Qida borusu- пищевод
Selikli qişa – слизистая оболочка
Öd kisəsi- желчный пузырь
Qidanı parçalamaq-расщеплять пищу
İfraz etmək- выделять
İlgəklər – петли
Məhlul şəklində- в растворенном виде
Kor bağırsağ- слепая кишка, аппендикс
Düz bağırsağ- прямая кишка
Torbayabənzər- мешкообразный
Susuzlaşdırılır- обезвоживается
Bağırsağ çöpləri- кишечные палочки
Üstünlük təşkil edir - преобладают

17. Nida, əmr cümlələri.

Mənbə: S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov.Nitq mədəniyyəti. Dərslik. Bakı-2011, s.160-167)

Tapşırıq: “ Tibdə yeniliklər” mövzusunə aid çıxışın hazırlanması

18. Tibbi mətnin Azərbaycan dilinə tərcüməsi: «Лёгкие».

Lügət üzrə iş. Mətn üzrə qrammatik tapşırıqlar.

Легкие

Легких два – правое и левое. Они занимают почти все пространство грудной полости. Правое легкое делится на три доли, а левое – на две. Широкое основание легкого обращено вниз и прилегает к диафрагме, более узкая верхушка легкого обращена вверх. Снаружи легкие покрывает плевра, которая прирастает к ткани самого легкого, плевра переходит на диафрагму и внутреннюю поверхность грудной клетки. В легких веточки бронхов оканчиваются альвеолами, их число у человека достигает многих миллионов.

В каждое легкое из правого предсердия поступает венозная кровь по легочной артерии. Веточки артерий делятся на капилляры, которые оплетают альвеолы.

Капилляры собираются в мелкие вены, а мелкие вены – в более крупные легочные вены; из каждого легкого выходит две легочные вены, которые несут артериальную кровь к левому предсердию.

Lügət:

Легкие – ağciyərlər
Грудная полость- döş boşluğu
Снаружи-xaricdən, üzdən
Плевра- plevra
Внутренняя поверхность- daxili səth (üz)
Предсердие- ürək qulağcığı
Легочная артерия- ağciyər arteriyası
Легочные вены-аğciyər damarları
Артериальная кровь –arterial qan

19. Nitq etiketləri. Salamlaşma, vidalaşma və s. nitq etiketlərinin xarakterik cəhətlərini nəzərə almaqla onlardan danışıqında məqamında istifadə edilməsi

Tapşırıq: “Həkimlik etikası” (“Tibbi etik qaydaları”) haqqında məruzənin hazırlanması.

20.Kollokvium qəbulu

21. Bədii üslub (www.language.az). Bədii əsərlərdə tibb işçilərinin obrazları.

Bədill üslub milli bədii təfəkkürün ifadəsi olub obrazlı, emosional nitq formasıdır. Bədii üslub bədii əsərlərin dilidir. Ədəbi dilin tarixində bədii üslub hər zaman aparıcı olmuşdur, müəyən mərhələlərdə isə bütövlükdə ədəbi dili təmsil etmişdir. Bədii üslub funksional imkanlarının genişliyinə görə bəzi hallarda ədəbi-bədii dil adlandırır. Bədii üslubda obrazlılıq əsas şərtidir. Yəni bu üslubda fikir obrazlı, təcili şəkildə verilir. Obrazlılıqdan isə emosionallıq – ekspressivlik yaranır. Obrazlı nitq emosional nitqdır. Bədii üslubun obrazlılığı dilin müxtəlif səviyyələrində özünü göstərir:

- fonetik səviyyədə;
- leksik səviyyədə;
- qrammatik səviyyədə.

Fonetik səviyyədə bədii üslubun göstəriciləri alliterasiya, assonans, təkrar, intonasiyadır. Bunlardan alliterasiya, assonans, təkrar ritm yaradan vasitələrdir. Fonetik səviyyədə obrazlılıq daha çox səslərin hesabına yaranır.

Alliterasiya sözlərin əvvəlində eyni səslərin təkrarlanmasına deyilir.

Assonans sözlərin müxtəlif yerlərində səslərin ritm yaratmasıdır.

Leksik səviyyədə bədii üslubun göstəriciləri: epitet, təşbeh, mübaligə, istiarə, kinayə, frazeologiya, omonimlik, sinonimlik, antonimlik, çoxmənalılıq və s. Leksik səviyyədə obrazlılıq, əsasən, sözlərin köməkliyi ilə yaranır.

Qrammatik səviyyədə bədii üslubun göstəriciləri: söz sırasının dəyişməsi, qeyri-normativ cümlə konstruksiyalarının işlənməsi, ellipsis (sözlərin və ya şəkilçilərin ixtisarı) və s.

Qrammatik səviyyədə obrazlılıq, əsasən, cümlə ilə bağlı olur. Obrazlılığın fonetik, leksik və qrammatik səviyyələri bir-biri ilə sıx bağlıdır.

Bədii üslub ümumxalq dilinə əsaslanır. Xalq təfəkkürünün məhsulu olan sözlər, ifadələr, dialektizmlər bədii üslubda işlənir.

Bədii üslub aşağıdakı formalarda təzahür edir:

- şeir dili;
- nəsr dili;
- dramaturgiya dili.

Şeir dili aydın seçilən ahəngə, vəznə, ölçü və bölgüyə malik, qafiyələnən dildir.

Nəsr dili müəyyən süjetə malik təhkiyyənin –hekayə, povest, roman, oçerk və s. dilidir

Dramaturgiya dili monoloq və dialoqlardan ibarət səhnə dilidir.

Ədəbi janrların müxtəlifliyi ədəbi-bədii dilin (bədii üslubun) imkanlarının genişlənməsinə gətirib çıxardır.

22. Dialoq və monoloq (<https://az.wikibooks.org>).

Tibbi unsiyətdə dialoqun və monoloqun funksiyaları. Verilmiş mövzulara aid dialoqların və monoloqların hazırlanması.

Danışan və dinləyənin nitq prosesində iştirakı həmişə eyni formada olmur. Bir nitq praktikasında danışan və dinləyən, demək olar ki, eyni dərəcədə fəaliyyət göstərir: sual verir, dinləyən cavab, danışan rəyini söyləyir, müsahib ona münasibətini bildirir. Başqa bir nitq formasında isə dinləyən ya ehtiyac, ya da imkanının olmaması üzündən müsahibinin danışığına müdaxilə etmir, münasibət göstərmir. Bu cür şərhətmə və dinləmə nitqin dialoji və monoloji formalarını yaradır.

Dialoji nitq. Bu nitq fəaliyyətinin bir forması olaraq müəyyən situasiyada iki və daha artıq şəxs arasında bir-birini izləyən, növbələşən canlı ünsiyyət, danışqdır. Burada danışan,

daha doğrusu, fikri ifadə edən şəxs əvvəlcə daxilən öz-özünə düşünür, sonra isə xarici nitqə keçir, demək istədiyini sözlə ifadə edir. Fikri qəbul edən (dinləyən, eşidən) əvvəlcə dinləyir, sonra düşünür, daxili nitqdən xarici nitqə keçərək müsahibinə müvafiq cavab verir. Dialoji nitqdə həmsöhbətlərdən birinin ifadə etdiyi fikir digəri tərəfindən qavranılır. Burada monoloji nitqdən fərqli olaraq söhbətə öncədən hazırlıq görülmür. Bu səbəbdən dialoji nitqdə tərəflər daha fəal olurlar. Lakin nitqin situasiyasından, təşkili formasından asılı olaraq dialoji nitqə də hazırlıq görülmə bilər.

Dialoji nitqin bütün formalarında (dialoji söhbət, danışıq formalarında) onun iştirakçıları hadisəni təfərrüatı ilə danışır, olanlara öz münasibətini bildirir, dediklərinin daha inandırıcı olması üçün sübutlar, dəlillər gətirirlər. Qarşılıqlı söhbət zamanı tərəflərin işlətdikləri müxtəlif formalar (müraciətlər, ara sözlər, ritorik suallar və s.) ümumi bir bütövlük, fikri vəhdət yaradır.

Dialoq zamanı leksik təkrarlara, suala sualla cavabvermə, cümlədə söz düzümünün pozulması, fikrin elliptik qurulması, pauzalar və s. özünü göstərə bilər. Əlbəttə, belə ünsiyyət prosesində anlaşılmanın təmin olunması üçün dilin bütün normalarına riayət edilməklə yanaşı, normal intonasiyanın gözlənilməsi vacib sayılmalıdır.

Nitqin dialoji forması mükəllimə də adlanır. O, danışıq dili üçün səciyyəvi, yığcam və ixtisar olunmuş nitqdir. Orada ifadələr bir qədər qısa, sintaktik quruluşlar sadədir.

Yarımqıq cümlələrdən daha çox istifadə olunur. Nitqin bu növündə digər vasitələrdən də - jest, mimika, əl-qol hərəkəti və s. geniş istifadə olunur. Dialoji nitqdə intonasiya mühüm rol oynayır.

Dialoji nitqin özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Psixoloji ədəbiyyatda həmin xüsusiyyətlərə aşağıdakıları aid edirlər. Hər şeydən əvvəl dialoji nitq bilavasitə reaksiya tələb edən nitqdir. Belə ki, dialoji nitq zamanı həmsöhbət deyilənlərə öz münasibətini bildirir: ya sual verir, ya təsdiq edir, ya inkar edir. Dialoji nitqin bu cəhəti danışan öz fikrini ifadə etmək istiqamətinə təsir göstərir, onu müəyyən səmtə yönəldir.

Dialoji nitqin digər xüsusiyyətləri dialoqun danışan adamların emosional-ekspressiv rabitəsi şəraitində baş verməsidir. Bu zaman dialoji nitqin iştirakçıları bir-birlərini bilavasitə qavrayır və emosional vəziyyətlərini qiymətləndirirlər. Nəhayət dialoji nitqin bir xüsusiyyəti də onun müəyyən şəraitlə və ya obyektə bağlı olmasıdır. Bu mənada o situativ səciyyə daşıyır, söhbətin obyektinə dəyişən kimi dialoqun istiqaməti və xarakteri də dəyişir.

Monoloji nitq. Dialoji nitqlə müqayisədə monoloji nitq struktur baxımından sadədir. Fikir bir nəfər tərəfindən geniş və ya müxtəsər şəkildə, rabitəli bir tərzdə ifadə edilir. Burada danışanın müsahibi (və ya müsahibləri) ilə əks əlaqəsi olmur. Monoloji nitqdə məqsəd nitqin əsas kommunikativ növlərindən (təsvir, təsdiqləmə, fikir söyləmə, səciyyələndirmə) istifadə etməklə hər hansı bir məzmunun başqasına çatdırılmasıdır. Bu, təşkil olunmuş, proqramlaşdırılmış nitqdir. Yəni danışan deyəcəklərini əvvəlcədən düşünür, ifadə edəcəyi fikrin həcmi, xarakterini müəyyənləşdirir, müəyyən fərdə və ya auditoriyaya müraciət formasını, dil materiallarını seçir, müsahibinin (müsahiblərinin) səviyyəsini, deyəcəklərinin ona (onlara) necə təsir edəcəyini təsəvvüründə canlandırır.

Nitqin bu formasında danışan fikrən və ya yazılı şəkildə plan tutur, şərh edəcəyi məzmunu vermək üçün ona, necə deyərlər, dil donu geyindirir. Hansı sözlərdən, ifadələrdən istifadə edəcəyini, nitqini necə başlayacağını və quracağını və s. özü üçün müəyyənləşdirir.

Monoloji nitqin quruluş sxemi və xüsusiyyətlərinə görə fərqlənən bir sıra növləri vardır: mühazirə, məruzə, məlumat, çıxış, nitq və s. Monoloji nitqin digər formalarında olduğu

kimi, mühazirə o vaxt effektiv şərhlə üsulu sayılır ki, lektor ona yaxşı hazırlaşsın, nəyi, necə, harada deməyi bacarsın, şərhi auditoriyanın səviyyəsinə uyğun qurulsun. Telenitq isə monoloji və dialoji formalarda olur, məzmun hərəkət təsviri və səs ifadəsi ilə dinləyiciyə çatdırılır.

Monoloji nitq tamamilə mütəşəkkil nitq növü hesab olunur. Bu baxımdan müəllimin mühazirəsini monoloji nitqə misal göstərmək olar. Bədii ədəbiyyatda da çoxlu monoloqa rast gəlirik, məsələn, İsgəndərin monoloqu, Hamletin monoloqu və s. monoloqlara diqqət yetirdikdə onun fasiləsiz, əlaqəli, ardıcıl və məntiqli olduğunu görürük. Monoloji nitqin rəvan getməsi üçün ondan istifadə edən adamın çatdıracağı məzmunu dərinlən və aydın dərk etməsi, zəngin söz ehtiyatına malik olması, nitqin təsirlilik, emosionallıq xüsusiyyətlərinə, danışdığı dilin qayda-qanunlarına mükəmməl yiyələnməsi zəruridir.

23. Elmi üslub. Mətn üzərində iş. Mənbə: S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov. Nitq mədəniyyəti. Dərslik. Bakı-2011, s.104-106. Tibbi mətn: “İnsanın sinir sistemi” (İnternetdən). Tibbi terminlər üzərində iş.

İnsanın sinir sistemi

İnsanın sinir sistemi şərti olaraq 2 yerə ayrılır: 1.mərkəzi sinir sistemi; 2.periferik sinir sistemi.

Mərkəzi sinir sistemi baş beyin və onurğa beynindən ibarətdir. Baş beyin arxa, orta, aralıq, beyincik və böyük beyin yarımkürələrdən təşkil olunub. Onurğa beyni mərkəzi sinir sisteminin onurğa kanalında yerləşir, silindr şəkillidir. Onurğa beyni sinirləri hissi və hərəkət sinirlərdən ibarətdir. Reflektor funksiyaların ötürülməsində, düzgün həyat koordinasiyasında mürəkkəb hərəkət və vegetativ funksiyaların həyata keçirilməsində onurğa beyni əsas başcıdır.

Periferik sinir sisteminə isə sinir düyünləri, sinir kökləri, sinir kəməfləri, reseptorlar, baş beyindən çıxan 12 cüt kəllə sinirləri, 31 cüt onurğa beyni sinirləri aiddir. Periferik sinir sisteminin əsas vəzifəsi mərkəzi sinir sistemi ilə duyğu orqanları və bədən üzvləri arasındakı rabitəni yaratmaqdır.

Periferik sinir sistemi somatik və vegetativ olmaqla iki yerə ayrılır. Somatik sinir sistemi skelet əzələlərinin işini tənzimləyir. İnsan bu sistem vasitəsilə qıcıqları qəbul edib, öz hərəkətlərini idarə edir. İş iradidir.

Vegetativ sinir sistemi daxili orqanların (mədə, ürək, vəzilər və s.), qan damarlarının, bütün toxumaların trofiki (qidalanma) funksiyasını təmin edir. İş qeyri-iradidir. Bu sinir sistemi özü də 2 şöbəyə bölünür. Bu sinirlər orqanlara bir birinin əksinə təsir edir. Məsələn:

- 1.Simpatik (ürəyin işini gücləndirir)
- 2.Parasimpatik (ürəyin işini zəiflədir).

Sinir sisteminin əsas funksiyaları:

- 1.İnsanın müxtəlif orqanlar və orqanlar sisteminin işini tənzimləyir.
- 2.Müxtəlif orqanlar və ya orqanlar sisteminin fəaliyyətini uzlaşdırır.
- 3.Orqanizmin xarici mühitlə əlaqəsini təmin edir.
- 4.Ali sinir fəaliyyətini həyata keçirir.

Lüğət:

mərkəzi sinir sistemi – центральная нервная система
periferik sinir sistemi – периферическая нервная система
baş beyin – головной мозг
onurğa beyni – спинной мозг
beyincik - мозжечок
beyin yarımkürələri – полушария головного мозга
duyğu orqanları -органы чувств
ötürülmə - передача
rabitə - связь
qıcıq - раздражение
gücləndirir – усиливает, укрепляет
tənzimləyir – регулирует
iradi – произвольный, волевой
uzlaşdırır - связывает

24. Tibbi mətnin Azərbaycan dilinə tərcüməsi: «Сердце и кровеносная система». **Lüğət üzrə iş. Mətn üzrə qrammatik tapşırıqlar.**

Сердце и кровеносная система

Сердце и кровеносные сосуды составляют сердечно-сосудистую систему организма. Сердце представляет собой мышечный полый орган конусообразной формы, расположенный в переднем средостении. Сердце делится на четыре камеры – два предсердия и два желудочка. Правая часть и левая часть сердца не сообщаются между собой. Правое предсердие и правый желудочек, левое предсердие и левый желудочек сообщаются между собой при помощи клапанов. Благодаря полному разделению сердца на две части и системе клапанов, в правом предсердии и желудочке циркулирует только венозная кровь, а в левом предсердии и желудочке – только артериальная. Работа сердца состоит из ритмически повторяющихся сокращений и расслаблений предсердий и желудочков. Из левого желудочка сердца выходит самый крупный артериальный сосуд - аорта. По многочисленным ветвям

аорты – артериям – артериальная кровь идет по всему телу. Через стенки тончайших сосудов-капилляров-происходит отдача кислорода. Артериальные капилляры переходят в венозные, и из них формируются многочисленные вены, по которым венозная кровь идет в верхнюю и нижнюю полую вену. Обе вены впадают в правое предсердие сердца. Этот путь крови, от левого желудочка через ткани всего тела к правому предсердию, называется большим кругом кровообращения.

Из правого предсердия венозная кровь переходит в правый желудочек. Из правого желудочка выходит крупный сосуд – легочная артерия. Она делится на две ветви и несет венозную кровь в легкие. Из легких артериальная кровь идет по легочным венам в левое предсердие. Путь крови от правого желудочка сердца через легкие в левое предсердие сердца – это малый круг кровообращения.

Lügət:

Сердечно-сосудистая система - ürək-damar sistemi

Кровеносная система- qan-damar sistemi

Мышечный полый орган –əzələvi boş orqan

Конусообразный – konusabənzər

Переднее средостение- ön orta divar

Предсердие- qulaqsıq

Желудочек – mədəsik

Венозная кровь- venoz qanı

Сокращение – uğılma

Расслабление - boşalma

Артериальный сосуд- arteriya damarı

Ветви – şaxələr

Тончайшие сосуды- ən nazik damarlar

Формируются многочисленные вены –çoxsaylı venalar formalaşır

Полая вена – boş vena

Через ткани- toxumaların vasitəsilə

Большой круг кровообращения –böyük qan dövranı

Малый круг кровообращения –kiçik qan dövranı

Легочные вены- ağciyər venaları

25. Publisistik üslub. Mənbə: S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov.Nitq mədəniyyəti, Dərslik, Bakı-2011, s.106-108; TQDK. Azərbaycan dili-s.531-532

Tibbi mətn: “Dərmanların orqanizmə təsiri”. Mənbə: Mollazadə S.M., Hüseynova M.S., Məhərrəmovə X.İ., Pənahova F.T. Rus qruplarında Azərbaycan dili dərsləri. Bakı-2002, s.23-24. Tibbi terminlər üzərində iş.

Dərmanların orqanizmə təsiri

Dərmanların kimyevi quruluşlarından, dozalarından və orqanizmə daxil edilməsi yollarından asılı olaraq göstərdikləri təsir müxtəlif olur.

Dərmanların toxunduqları nahiyəyə göstərdiyi təsir yerli təsir adlanır. Lakin dərman maddələrinin təsiri barədə belə bir anlayış nisbi qəbul olunmalıdır. Akademik İ.P.Pavlovun qeyd etdiyi kimi heç bir proses, heç bir hadisə orqanizmin ayrıca bir orqanında başqa orqanların iştirakı olmadan baş verə bilməz. Deməli, dərmanların yerli təsiri məhdud qalmayıb, onların başqa təsirləri ilə müşahidə olunur. Dərman maddələrinin yerli təsiri büzüsdürücü, qıcıqlandırıcı, bürüyücü, yandırıcı, qankəsici, keyləşdirici və b.şəkildə özünü göstərir.

Orqanizmə daxil edilən dərman maddələri qana sovrularaq bütün bədənə yayılır və öz təsirini göstərdikdən sonra bir sıra dəyişikliklərə uğrayır, neytrallaşır. Dərman maddələrinin orqanizmə dəyişikliyə uğraması onların tərkib xüsusiyyətindən asılı olaraq müxtəlif yollarla gedir. Orqanizmdə turşularla qələvilər qarşılıqlı reaksiyaya girərək birbirini neytrallaşdırır, urotropin maddənin və sidik yollarının turş mühitində formaldehidə və ammoniyak qazlarına ayrılır.

Dərman maddələrinin bir qismi oksidləşmə, digəri reduksiyaolma, parçalanma, sintezolma və s.dəyişikliyə uğramaqla orqanizmdən xaric olur.

Dərmanların çox hissəsi orqanizmdən böyrəklərlə, qalan hissəsi isə mədə-bağırsaq yolları, dəri, selikli qişalar, ağciyər və süd vəziləri vasitəsilə xaric olunur. Morfin, emetin, yod və brom duzları, ağır metal duzları, arsen və s.həzm kanalı ilə, buxarlanan və uçucu maddələr (efir, efirli yağ) ağciyərlərlə, xinin, antipirin, civə preparatları isə süd vəziləri vasitəsilə orqanizmdən xaric olunur.

Lügət:

Aqibət – будущее

Nahiyə- область

Məhdud-ограниченный

Neytrallaşma-нейтрализовать

Büzüsdürücü-вяжущий

Kütləşdirici-тупеющий

Selikli qişalar-слизистые оболочки

Süd vəziləri-молочные лимфы

xaric olunur – выделяется

civə - ртуть

26. Qeyri-verbal ünsiyyət vasitələrindən (jest, mimika və s.) tıbbə istifadə etməyin əhəmiyyətinin müəyyənləşdirilməsi və bu vasitələrindən düzgün və məqamında istifadə edilməsi

Tibbi mətn: “ İmmunitet və onun növləri” (İnternetdən. “Saglamolun.az” saytı). Tibbi terminlər üzərində iş.

İmmunitet və onun növləri

Böyük rus alimi İ.İ. Meçnikov müəyyənləşdirmişdir ki, leykositlər orqanizmdə müdafiə funksiya yerinə yetirir. Onlar orqanizmə daxil olan infeksiyon xəstəliklər törədən mikrobları udub, həll etməklə zərərsizləşdirir, nəticədə özləri də ölür və çirk əmələ gəlir. Bu proses **faqositoz**, leykositlər isə faqositlər adlandırılıb. Meçnikovun bu fikri immunitet təliminin əsasını qoydu. Orqanizmə düşən bakteriyalar düşdükləri yerə özlərindən toksin adlanan zəhərli maddələr buraxırlar. Orqanizm isə həmin zəhərləri neytrallaşdıran antitoksin hazırlayır. Bu antitoksinlərin bəziləri qanın tərkib elementi kimi illərlə orqanizmdə qalır və insanları həmin xəstəliklərə təkrarən tutulmasının qarşısını alır. Keçici xəstəliklərə qarşı orqanizmin müqavimətinin artması **immunitet** adlandırılmışdır. Immunitet “immunis”(lat.) - xilas etmə, azad etmə deməkdir. Immunitetin iki növü var: 1.Anadangəlmə; 2.Sonradan qazanılan. Anadangəlmə immunitet uşağa valideynlərdən keçir. Qazanılmış immunitet isə insanın keçirdiyi yoluxucu xəstəliklərdən sonra yaranır.

Bizim hər gün qarşılaşdığımız müxtəlif, çoxsaylı mikroblar və virusların öhdəsindən gəlmək üçün anadangəlmə immunitetin imkanları kifayət etmir. Bu halda bizim immun sistemimiz infeksiyalardan qorunmaq üçün yeni müdafiə vərdişləri əldə etməli olur. Bu isə məhz qazanılmış (spesifik) immunitetdir. Anadangəlmə immunitətdən fərqli olaraq qazanılmış immunitet bu və ya digər bakteriya və virusla olan hər bir görüşü "yadında saxlayır"və onların hər biri üçün sanki ayrıca bir "qovluq" açaraq, orada həm həmin düşmən -mikrob haqqında, həm də onun məhv edilməsi yolları barədə ən dəqiq məlumatları toplayır. Nəticədə, əgər həmin düşmən yenidən orqanizmə daxil olursa, immun sistemi dərhal ona aid olan lazımı "qovluğu" açır, daha sonra isə bu düşməni məhv etmək üçün lazım olan maddələri və vasitələri işə salır. Bu yolla immunoloji yaddaş formalaşmış olur. Adətən təkrar yoluxma zamanı biz bunu hətta heç hiss etmirik. Çünki immun sistemi buna tez reaksiya verir və infeksiyon xəstəliyi törədiciləri artıb çoxalmağa imkan tapmırlar.

Qazanılmış immunitetin əsas xüsusiyyəti orqanizmə daxil olan antigenə (viruslar, mikroblar) qarşı spesifik anticisimlərin (zülallar) hazırlanmasından ibarətdir. Qazanılmış immunitet insanın həyatı boyu formalaşır və irsi olaraq növbəti nəslə ötürülmür. Qazanılmış immunitet təbii və süni şəkildə qazanılmış, həmçinin aktiv və ya passiv olur. İmmunitet keçirilmiş xəstəlikdən sonra yaranmış olursa, bu, təbii qazanılmış immunitet adlanır. Bu zaman xəstəlik törədicilərinin hücumundan sonra orqanizm onlara qarşı anticisimlər hazırlayır. Bəzi hallarda bu immunitet orqanizmi təkrar yoluxmadan həftələr və ya aylar ərzində qoruyur (məs., mövsüm ərzində qriplə adətən 1 dəfə xəstələnirlər). Bəzi hallarda isə bu anticisimlər bizi təkrar yoluxmadan uzun illər və ya hətta ömrümüz boyu (qızılca, su çiçəyi, məxmərək və s.) qorumuş olur. Bunu davamlı immunitet adlandırırlar.

Vaksinasiya icad edildikdən sonra insanları müxtəlif infeksiyalara qarşı peyvənd etməyə başladılar. Peyvənddən sonra yaranan immuniteti süni immunitet adlandırırlar. Əgər orqanizmə vaksin daxil edilirsə, bu zaman süni aktiv immunitet yaranmış olur (məsələn,

qızılca, göyöskürək, parotitə qarşı peyvəndlər). Əgər insan orqanizminə, tərkibində infeksiya xəstəliyinin törədicilərinə qarşı hazır anticisimləri olan zərdab (serum) daxil edilsə, bu zaman süni passiv immunitet yaranmış olur (tetanus, quduzluğa qarşı zərdablar). Süni passiv immunitetin böyük üstünlüyü vardır. Belə ki, o xəstə insanla kontaktda olmuş insanı çox qısa bir zamandan sonra həmin xəstəlikdən qorumağa imkan verir. Süni passiv immunitetin mənfi cəhəti də vardır ki, o daha qısa bir müddət ərzində saxlanılır və aktiv immunitetə nisbətən daha zəif olur.

Lüğət:

Müəyyənləşdirmək- определить, установить, уточнить

Müdafiə- защита

Törətmək- производить, породить, создавать

Müqavimət- защита, сопротивление

Anadangəlmə -врожденный

Sonradan qazanılan- приобретенный

Zulallar- белки, альбумины

İrsi – наследственный

Təbii və süni –естественный (натур.) и искусственный

Hücum –наступление, атака, нападение

Yoluxma-заражение, инфекция

Qızılca-корь

Suçiçəyi- ветряная оспа

Məxmərək- краснуха

Davamlı immunitet – устойчивый иммунитет

İcad etmə- внедрение

Göyöskürək- коклюш

Parotit- паротит

Zərdab- сыворотка

Tetanus- столбняк

Quduzluq- бешенство

Nisbətən- по сравнению, по отношению

27. Əməli yazı üzərində iş (məqalə, referat). Verilmiş plana əsasən tibbə aid məqalənin yazılması. Mənbə: S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov.Nitq mədəniyyəti. Dərslik., Bakı-2011.

Referat

“Referat” latın sözü olub “məruzə etmək”, “məlumat vermək” mənasındadır. Referat incəsənət, elm, texnika, idman və təsərrüfatın, məktəb həyatının ən aktual problemləri ilə əlaqədar məsələləri işıqlandırır.

Referatın yazılma forması belədir:

- 1.Vərəqin ortasında böyük hərflə “Referat” sözü yazılır;
- 2.Növbəti sətirdə abzasdan “Mövzu” sözü və mövzunun adı qeyd edilir;
- 3.Abzasdan “Referat müəllifi” sözü və müəllifin adı, atasının adı və soyadı yazılır;
- 4.Abzasdan referatın məzmunu şərh olunur.
5. Yazının sonunda referat müəllifi imzasını qoyur. İmzanın altından tarix göstərilir.

28. Ərizə. Tərcümeyi-hal. Mənbə: S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov.Nitq mədəniyyəti. Dərslik., Bakı-2011, s.118-119; s.131-133.

Tapşırıq: Ərizənin və tərcümeyi-halın yazılması

Ərizə

“Ərizə” ərəb mənşəli sözdür. Mənası arzu, xahiş və ya şikayət ifadə edən məktub, yazılı müraciət deməkdir. Məzmununa görə ərizənin iki növünə təsadüf olunur:

- 1.Şikayət xarakterli ərizə;
- 2.Xahiş məqsədilə yazılan ərizə.

Ərizələr müxtəlif məzmununda olsa da, formaca eynidir.

Ərizənin yazılış forması belədir:

1. Vərəqin yuxarısında, nisbətən sağda abzasdan böyük hərflə təşkilatın adı və müraciət edilən şəxsin vəzifəsi, titulu, adının və atasının adının baş hərfləri və soyadı yönlük halda qeyd olunur.
2. Onun ardınca ərizə verən öz kimliyini, adını, atasının adını və soyadını çıxışlıq halda göstərir;
3. Sonrakı sətirdə vərəqin ortasında böyük hərflə “Ərizə” sözü yazılır.
4. Təzə sətirdən, abzasdan qısa, aydın və məzmunlu şəkildə ərizəçinin istəyi, fikri şərh olunur;
5. Ərizənin sonunda ərizəçi imzasını qoyur, aşağıdan sol tərəfdən ərizənin yazılma tarixini (gün, ay və ili) göstərir.

Nümunə:

ATU-nunfakültəsinin
dekanı

həmin fakültənin ... kurs (qr.....)
tələbəsi Nüsrət Qulamhüseyn oğlu
Kərimovdan

Ə R İ Z Ə

Atam Masallı rayonunda xəstədir. Ona baş çəkmək üçün mənə üç günlüyə (24-26 fevral) icazə verməyinizi xahiş edirəm.

(imza) N.Q.Kərimov

23 fevral 2011-ci il

TƏRCÜMEYİ-HAL (AVTOBİOQRAFIYA)

“Tərcümeyi-hal” ərəb mənşəli sözdür. Bir şəxsin həyatının təsviri, həyat tarixçəsidir. Tərcümeyi-hal hər hansı bir şəxs öz əli ilə həyatını ətraflı təsvir edir. Daha çox işə qəbul edilərkən tələb olunur. Tərcümeyi-halda şəxs özünün keçdiyi həyat yolunu əks etdirməklə bərabər, ata və anası, ailə üzvləri haqqında da məlumat verir.

Tərcümeyi-hala verilən tələblər:

1. Tərcümeyi-hal sözü başlıq kimi vərəqin yuxarı hissəsində ortada yazılır;
2. Tərcümeyi-halda şəxs adını, atasının adını, soyadını, doğulduğu gün, ay, ili və yeri (şəhər, kənd) şəxsiyyət vəsiqəsində olduğu kimi dəqiq göstərir;
3. Məktəbdə oxuduğu dövrdə apardığı ictimai işləri və nailiyyətləri ardıcıl sadalayır;
4. Ailə üzvləri haqqında qısa məlumat verir;
5. Sonda şəxs imzasını qoyur və altda yazılma tarixi göstərilir.

Nümunə:

Mən, Əliyev Məmməd Həsən oğlu 21 dekabr 1992-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşam. 1998-ci ildə Bakı şəhərindəki sayılı məktəbin birinci sinfinə daxil olmuş, 2009-cu ildə həmin məktəbi bitirmişəm.

Ali təhsil almaq üçün sənədlərimi Universitetinə vermişəm. İmtahanları müvəffəqiyyətlə verib, daxil olmuşam. Hazırda fakültəsinin ikinci kursunda oxuyuram.

Ailəmiz dörd nəfərdən ibarətdir.

Atam- Həsən Məmməd oğlu Əliyev 1965- ci ildə İsmayıllı rayonunda anadan olmuş, 1991-1993-cü illərdə Qarabağ döyüşlərində iştirak etmiş, yaralanmış, müharibə veteranıdır. Hazırda pensiyaçıdır.

Anam – Ofelya Cümşüd qızı Əliyeva 1970-ci ildə İsmayıllı rayonunun Buynuz kəndində anadan olmuşdur. O, Bakı Qızlar Seminariyasını bitirmişdir. Hazırda sinif müəllimi işləyir.

Bacım – Tünzalə Həsən qızı Əliyeva 1994-cü ildə anadan olmuşdur. Bakı şəhərindəki 150 sayılı məktəbin VIII sinfində oxuyur.

İmza: M.H.Əliyev

20 dekabr 2011-ci il

29. Keçilənlərin təkrarı

30. Kollokvium qəbulu

ƏDƏBİYYAT:

- 1.S.A.Vahidov, S.S.Hüseynov.Nitq mədəniyyəti. Dərslik. Bakı-2011, 184s.
- 2.A.Babayev. Azərbaycan dili və nitq mədəniyyəti. Bakı, 2011
- 3.N.Abdullayev. Nitq mədəniyyətinin əsasları. Bakı, 2014
- 4.Mollazadə S.M., Hüseynova M.S., Məhərrəmov X.İ., Pənahova F.T. Rus qruplarında Azərbaycan dili dərsləri. Bakı-2002
- 5.İ.Q.Əmənullayev. Tibbi biliklərin əsasları. Bakı, 2016
- 6.Z.Avilova, E.Quliyeva, F.Pənahova, X.Məhərrəmov. Rus qruplarında Azərbaycan dili. Bakı-2008, 208 s.